«Виховання школярів»

Зміст

Вступ ……...3

1. Відомі педагоги про зміст та завдання морально-етичного виховання школярів……...5
2. Виховні можливості фольклору ……..13

Висновки ……21

Список використаної літератури ……..23

Вступ

Правильне й усебічне уявлення про традиційну народну культуру можна набути, глибоко ознайомившись з широким колом фольклорних явищ, які протягом століть становили саму суть і єство культурного буття українського народу. Навіть з появою і розвитком в Україні професійних мистецьких форм фольклор залишився важливим засобом задоволення культурних потреб. Звуження сфери функціонування фольклору – історично закономірний процес, однак у різних культурних традиціях його інтенсивність і динаміка неоднакові.

Переважна більшість сучасних цивілізованих націй майже втратила живу традиційну народну культуру, в Україні ж цей процес не набував ще катастрофічних форм, хоча й зазнав через відомі історичні обставини невідшкодованих втрат. Проте, якщо ознайомлення з фольклором у традиційному середовищі навіть ще півстоліття тому відбулася природним шляхом безпосереднього спілкування поколінь, нині воно дедалі частіше здійснюється через посередництво друкованого слова.

Фольклор – явище динамічне, і кожна історична епоха відрізняється від попередніх та наступних характером репертуару і певною мірою жанровим складом; тому лише «застигла» форма книжки може водночас продемонструвати широкий спектр фольклорних явищ, надбаних народом протягом тривалого історичного шляху.

Естетична принадність фольклору зумовлена багатьма чинниками. У пісні та думі це поєднання мелодії, слова й таланту співака, у казці нас вабить не лише захоплюючий сюжет, майстерність оповідача, а й своєрідна мовностилістична виразність живого усного тексту. При публікації будь-якого фольклорного твору відбувається своєрідний «переклад»

його з однієї художньої мови на іншу. І тут неможливо уникнути досить значних втрат, пов'язаних передусім з відсутністю способів адекватної передачі усного тексту, рис, яких він набуває в устах талановитого виконавця. Кожен з них живе у певному мовному середовищі: мова полтавців, наприклад, відмінна від мови галичан.

Хоча всіх нас об'єднує унормована літературна мова, якою переважно послуговується професіональна література, кожний регіон України має свою говірку, що значною мірою позначається на мові фольклорних творів, які там побутують. Через це та сама пісня, а ще більшою мірою казка, записані на різних теренах України, набувають і мовної своєрідності. Збереження їх зумовлене бажанням донести до читача, бодай частково, своєрідність естетичної природи фольклорного твору, а не формальним прагненням до точності.

При друкуваннні фольклорних творів важко віднайти достатні підстави для уніфікайії мови казок Карпатського регіону, що несуть на собі відчутні впливи польської, угорської, румунської, німецької та інших мов (пов'язаних з історичною долею цього краю), мови казок Полісся, де своєрідно сходяться говірки українські, російські та білоруські, чи мови фольклорних творів Лівобережжя, Сходу та Півдня України, яка теж не завжди є тотожною нормативні.

І. Відомі педагоги про зміст та завдання морально-етичного виховання

У складному процесі формування всебічно розвиненої особистості чільне місце належить моральному вихованню.

Моральне виховання – виховна діяльність школи і сім'ї, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі, участь у практичній діяльності.

Результати морального виховання характеризуються такими поняттями: мораль, моральність, моральна свідомість, моральні переконання, моральні почуття, моральні звички і моральна спрямованість.

Мораль – система дій, принципів, законів, норм і правил поведінки та діяльності, які регулюють гуманні стосунки між людьми за будь-якої ситуації на демократичних засадах.

Моральність – одна із сторін суспільної свідомості, яка у вигляді уявлень і понять відображає реальні відношення і регулює моральний бік діяльності людини.

Моральні переконання – пережиті та узагальнені моральні принципи, норми.

Моральні почуття – запити, оцінки, відношення, спрямованість духовного розвитку особистості.

Моральні звички – корисні для суспільства стійкі форми поведінки, що стають потребою і здійснюються за будь-якої ситуації та умов.

Моральна спрямованість – стійка суспільна позиція особистості, що формується на світоглядній основі, мотивах поведінки і виявляється як властивість особистості в різних умовах.

Методологічною засадою морального виховання є етика.

Етика – наука про мораль, її природу, структуру та особливості походження й розвитку моральних норм і взаємовідносин між людьми в суспільстві.

На сучасному етапі розрізняють дві етичні (моральні) системи. Перша – домінує в Західній Європі та Америці. Згідно з нею, заради досягнень навіть «великого добра» не можна допускати «мале зло» (допомагати товаришеві, передавши йому шпаргалку). Для прихильників другої поєднання добра і зла цілком прийнятне.

У моральному вихованні слід спиратися на гуманістичну ідею про те, що людині від природи притаманне прагнення до добра, правди і краси. Виховання учнів, на думку О. Вишневського, має забезпечити формування в них такої наведеної вище системи моральних цінностей.

Абсолютно вічні цінності – загальнолюдські цінності, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування (доброта, правда, любов, чесність, гідність, краса, мудрість, справедливість).

Національні цінності – є значущими для одного народу, проте їх не завжди поділяють інщі народи. Наприклад, почуття націоналізму зрозуміле і близьке лише поневоленим народам і чуже тим, які ніколи не втрачали своєї незалежності. До цієї групи цінностей належать такі поняття, як патріотизм, почуття національної гідності, історична пам'ять.

Громадські цінності – ґрунтуються на визнанні гідності людей і характерні для демократичних суспільств. Це, зокрема, права і свободи людини, обов'язки перед іншими людьми, ідеї соціальної гармонії, поваги до закону.

Сімейні цінності – моральні основи життя сім'ї, стосунки поколінь, закони подружньої вірності, піклування про дітей, пам'ять про предків та ін.

Моральні стосунки в сім'ї накладають відбиток на все життя людини, оскільки їх вплив пов'язаний, по-перше, із сильними переживаннями, по-друге, вони в постій ніші, по-третє, в них закладаються підвалини всіх моральних ставлень людини до суспільства, до праці, до інших людей.

Цінності особистого життя мають значення насамперед для самої людини, визначають риси її характеру, поведінку, стиль приватного життя та інше.

Зміст морального виховання учнів зумовлений потребами і вимогами суспільства до формування всебічно розвиненої особистості, рівень його моральності. З огляду на ці чинники, завдання морального виховання в школі – формування національної свідомості самосвідомості, прагнення жити в гармонії з природою, свідомої дисципліни, обов'язку та відповідальності, поваги до закону, до старших, до жінки.

Формування національної свідомості та самосвідомості передбачає: виховання любові до рідної землі, до свого народу, готовності до праці в ім'я України, освоєння національних цінностей (мови,території, культури, відчуття своєї причетності до розбудови національної державності,патріотизм, що сприяє утвердженню національної гідності, залучення учнів до практичних справ розбудови державності, формування почуття гідності й гордості за свою Батьківщину.

Патріотичні почуття зміцнює героїко-патріотичне виховання, покликане виробляти глибоке розуміння громадського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Вітчизні, оволодіти військовими знан-

нями, а також вивчити бойові традиції та героїчні сторінки історії народу, його Збройних сил.

Наголошуючи на важливості формування почуття національного в людині, К.Ушинський писав: « Є лише одна загальна для всіх природжена схильність, н яку завжди може розрахувати виховання: це те, що ми звемо народність. Як немає людина без самолюбства, так немає людини без любові до батьківщині, і ця любов дає вихованню ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з її поганими природними, особистими, сімейними і родовими нахилами. Звертаючись до народності, виховання завжди знайде відповідь і допомогу в живому і сильному почутті людини, яке впливає багато сильніше за переконання, сприйняття тільки розумом, або за звичку, вкорінену страхом покарань. У лиходія, в якого погасли всі благородні людські почуття, може ще дошукатися іскра до батьківщини: поля батьківщини, її мова, її перекази із життя ніколи не втрачають незбагненної влади над серцем людини. Є приклади ненависті до батьківщини, але скільки любові буває іноді в цій ненависті!»

Вихователь повинен чітко бачити сам процес становлення національної свідомості дитини та глибоко розуміти зміст ключових понять(«національний», «патріотизм», «націоналізм», «громадянськість» тощо).

У розвитку національної свідомості дитини (і зрілої людини) О.Вишневський виділяє щонайменше три етапи, які накладають на цю свідомість помітний відбиток, збагачують її зміст: етнічне самоусвідомлення, національно-політичне самоусвідомлення, громадсько-державне самоусвідомлення.

Після здобуття Україною незалежності в житті і побуті народу входять нові знаменні дати і урочистості. Є в народному календарі дати, пов'язані з релігійними святами. Складовою народного календаря – родинний календар, який охоплює важливі дати, віхи життя сім'ї, кожного її члена.

Тематика виховних заходів, які проводять нині в школах, свідчить про те, що виховання повертається до національних джерел.

Той, хто вміє виховати порядну, чесну людину, здавна вважається найкращим майстром на землі – таку думку стверджує народна мудрість

В українській казці «Хто найкращий майстер на землі» розповідається, що в одному селі жінки вирішили показати свою майстерність. Домовилися, що в неділю всі прийдуть на сільський майдані кожен принесе з того, що вона зробила своїми руками.

У призначений день усі жінки прийшли на майдан і принесли безліч дивовижних речей. У тих, кому громада доручила назвати найкращих майстринь, очі розбіглися: тут були і гаптовані золотом і сріблом шовкові покривала, і тонкі мережані занавіски з вив'язаними на них дивними птахами,і вишиті рушники, і чудові скатерки, і одяг.

Але переможницею стала дружина бідняка Марія. Вона не принесла ні вишиванок, ні мережив хоч вміла чудово робити. Ця жінка прийшла зі своїм п'ятирічним сином Петрусем, який приніс жайворонка, якого він вирізав з дерева. Приклав Петрусь жайворонка до губів – заспівала, защебетала пташка, як жива. Всі завмерли на майдані, всіх зачарувала пісня, і раптом у блакитному небі заспівав справжній жайворонок, якого привабив спів на землі.

«Хто творить розумну і добру людину, - найкращий майстер», - таке було рішення найстарших.

У народній педагогіці високо цінується правильне виховання. Так, у «Казці про бідного чоловіка і його синів» розповідається, як три сини пішли на заробітки. Старший син приніс додому золото, середній – гроші, а найменший здобув знання і став найщасливіший.

Отже, вплив виховного чинника на формування особистості настільки великий, що врешті-решт визначає навіть долю людини. Усе це говорить про те,що народна педагогіка виробила свою унікальну виховну систему.

У практичній роботі з морального виховання на педагогічний колектив вбачає насамперед формування ідейної серцевини особистості – громадянських поглядів, переконань, почуттів поведінки, вчинків, єдності слова і діла.

Моральне виховання починається з перших кроків свідомого життя людини. Засвоєння молодою людиною загальнолюдських норм моралі – дуже важливий етап формування моральної культури особистості.

Які саме загальнолюдські норми моральності ми розкриваємо перед дітьми як азбуку моральної культури, як початкову школу громадськості?

Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок, кожне твоє бажання позначається на людях, що тебе оточують. Знай, що є межа між тими, що тобі хочеться, і тим, що можна. Перевіряй твої вчинки, запитуй сам сем себе: чи не робиш ти зла, незручності людям? Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре.

Ти користуєшся благами, створеними іншими людьми. Люди дають щастя дитинства. Плати їм за це добром.

Усі блага і радощі життя створюються працею. Без праці не можна чесно жити. Народ вчить: хто не працює, той не їсть. Назавжди запам'я-

тай цю заповідь. Нероба, дармоїд – це трутень, що пожирає мед працю витих бджіл. Навчання – твоя перша праця. Йдучи до школи, ти йдеш на роботу.

Будь добрим і чуйним до людей. Допомагай слабким і беззахисним. Допомагай товаришу у біді. Не завдавай людям прикрості. поважай та шануй матір і батька – вони дали тобі життя. Вони виховують тебе, вони хочуть, щоб ти став чесним громадянином ,людиною з добрим серцем і чистою душею.

Утвердити в кожній людині доброту, сердечність, чуйність, готовність прийти іншому на допомогу, чутливість до всього живого і красивого – елементарна, азбучна істина шкільного виховання, з цієї істини починається школа.

Дитина повинна відчувати, що в кожній людині є серце, яке треба берегти, що завдати їй долю – велике лихо. Не будь байдужим до зла. Борись проти зла, обману, несправедливості.

Ми вбачаємо важливе завдання у вихованні громадської непримиренності, активності в боротьбі зі злом, неправдою. Та оскільки носіями зла часто бувають дорослі, у виховній роботів цьому напрямі потрібний великий такт, вдумливість.

Завдання школи – на основі моральних цінностей, створених, здобутих, завойованих старшими поколіннями, створювати реальні моральні, високоідейні, громадянські відносини а колективі. Моральні цінності повинні стати особистим духовним багатством кожного виховання.

Моральні, громадянські ідейні цінності – не минущий і нічим не змішаний засіб виховання. Водночас виховання на громадянських, духовних цінностях – дуже дійовим засобом самовиховання юнацтва.

К. Д. Ушинський вважав головним завданням школи виховання в учнів високих почуттів любові й відданості народові. Великого значення у зв'язку з цим він надавав вивченню історії – історія народу, його життя і боротьби в минулому й тепер, вивченню рідної мови, літератури і особливого фольклору.

Зміст оповідань, віршів, статейок і прислів'їв, уміщених у підручниках Ушинського, відображає героїчну історію і трудове життя народу. Ушинський прагнув утвердити в школі принципи гуманного виховання. Особливого значення у вихованні він надавав праці. Основними засобами виховання працьовитості він вважав активність дітей у навчальній роботі, участь їх у продуктивній праці, а також виконання ними посильної роботи, пов'язаної з домашнім побутом. Усі ці види праці повинні об'єднати завдання: виховати і вдосконалити в дітей прагнення до діяльності, не допускаючи неробства, оскільки «неробство – мати всіх вад».

2. Виховні можливості фольклору

Казка – улюблений жанр дітвори. Але чи всі знають, що прийшла вона до дітей зі світу дорослих, як і пісні-ігри, прислів'я і приказки, загадки?

Прийшла завдяки яскравій поетичності мови, її милозвучності, ігровому характерові, відбитій у ній наявній мудрості поетичного генія народу. Дітей приваблює фантастика казок, напруженість їх сюжету, афористичність прислів'я, метафоричність загадки, таємничість легенди, абсурдність небилиці, яка утверджує в них розуміння реального стану речей, ігровий характер скоромовки.

Народ великий художник і педагог, надавав вихованню підростаючого покоління першорядної ваги. Його поетична творчість була не писаним підручником з педагогіки. Але у тому вигляді, в якому вона побутування серед дорослих, поетична творчість не завжди виявлялася доступною дітям і необхідно було здійснювати відбір із врахуванням вікових особливостей. Хоча в цьому напрямі багато зроблено і самими носіями народної творчості, і фольклористами, письменниками і передовими педагогами, на сьогодні не можна вважати роботу по збиранню і науковому вивченню народнопоетичної творчості для дітей доведеною до кінця.

Подібно до того, як має свою специфіку дитяча література, має її й фольклор для дітей. Його своєрідність проявляється у яскраво вираженому виховному спрямуванні, відповідності тем, образів, ідей віковим особливостям дітей, поєднанні словесного матеріалу з елементами гри, використанні звуконаслідування.

Складовими частинами народної творчості для дітей:

Твори, які перейшли з загального фольклорного доробку (деякі обрядові пісні, казки, загадки, прислів'я).

Поезія створена дорослими спеціально для дитячого вжитку (колискові пісні, пестушки, утішки, прислів'я, приказки, легенди, казки, скоромовки, небилиці).

Численні фольклорні зразки, складені самими дітьми (ігрові пісні, лічилки, дражнили, скоромовки).

Пісні – це один з найбільш поширених жанрів дитячого фольклору. Дитина зустрічається з піснею вже в перші дні свого життя, набагато раніше, ніж сама навчиться говорити і співати. Як доказано наукою, це має позитивний вплив на розвиток мови, музичних і поетичних здібностей дітей.

У колисанках, що прийшли з давніх часів, бринить зажура, стогін надірваної важкою працею жінки-срадниці. Повільний ритм пісні, плавна мелодія заспокоювала дитину. А матері дозволяла виплакати свої жалі та болі. Ніжна колискова. Не втрачаючи рис родинної інтимності, не раз набувала соціального звучання.

У колискових піснях відбиті мрії і сподівання матері на краще життя дитини, побажання їй здоров'я і щастя. Може, тому, що мати так гаряче прагне звершенню своїх надій, у колискових піснях часто звучить віра в магічну силу слова, віра, що піснею можна накликати спокійний сон, відгонити лихо («Ходить сон по долині») і що дитина, таким чином, виросте здоровою і щасливою.

Колискові пісні відзначаються поетичність, задушевність і ліризмом. У них майстерно поєднано образи природи, навколишнього світу з мріями і почуттями людей. Метафоричні образи сну, дрімоти постійні

звертання до сил природи, домашніх тварин і птахів, вживання пестливих слів і виразів, повторень і звуконаслідувань надають цим пісням особливої придатності. Колискові пісні дають широкі можливості для імпровізації.

У дитячому фольклорі поширені ігрові пісні, в основі яких лежать найпростіші рухи дітей, що відповідають не тільки змісту, а й ритму пісеньки. Вони сприяють вихованню сміливості, кмітливості, колективізму, розвивають мову і музичний слух дітей. Досі поширені серед дітей такі ігрові пісні, як «Караван». «А ми просо сіяли», «Мак», «Подоляночка». У хороводних піснях, як про це свідчить найдавніша з них «ой ми просо сіяли», збереглись залишки різних трудових процесів. Подібними творами в глибокій давнині супроводилась трудова діяльність людини. Поділ учасників цієї пісні-гри на таборі також пояснюється історично: колись у танках-хороводах виступали члени різних родів.

Своєрідним вступом до колективних дитячих ігор є лічилки-мініатюрні вірші з чітким ритмом і повною римою; вони допомагають визначити роль учасників гри чи розміщення їх за групами. Виконують лічилки, як правило, речитативом. Авторами і виконавцями цього фольклорного жанру є самі діти. Зразок лічилки є загальновідома «Котилася торба».

Хоча мирилки за змістом простенькі і формою твори, коефіцієнт її корисної дії значний. Вони вносять в бурхливе дитяче життя мирне начало, знижують напруження, викликане конфліктними ситуаціями, що спалахують, як правило, без поважних причин.

Фантастичні пісні-небилиці – гумористичні твори, в яких нагромаджено різні предмети, зміщені з звичайного місця, всіляко переплутані, поставлені в невластивий їм порядок. Пісні-небилиці швидко за-

пам'ятовуються, виховують у дітей смак до влучного слова, розвивають творчу фантазію, привчають самостійно мислити, зіставляти факти, критично підходити до прочитаного або почутого. В творах цього жанру спостерігається динамічність і розвиток сюжету, швидка зміна подій.

Ще в глибоку давнину прислів'я і приказки відігравали важливу виховну роль. У них акумулювалася мудрість народу, його багатовіковий досвід, думи і сподівання. Причиною виникнення цього мистецтва було прагнення людей до організації трудового досвіду в словесних формах, які найлегше і найміцніше закріплювались в пам'яті, - у формах двовіршів, прислів'я, приказок. Трудових лозунгів давнини. Так і виникли прислів'я та приказки – уставлені афористичні вислови, в основі яких лежить якесь узагальнення, важлива думка або повчання.

За формою – це животрепетний вияв рідного слова, що вилетіло безпосередньо з його глибокого живого джерела – вічно юної душі народу, що вічно розвивається. За змістом наші прислів'я важливі для початкового навчання тим, що в них, як у дзеркалі, відбилося російське народне життя з усіма своїми мальовничими особливостями. Можливо, нічим не можна так ввести дитину в розуміння народного життя, як пояснюючи їй значення народних прислів'їв. В них відбилось всі сторони життя народу: домашня, сімейна, польова, лісова, громадська; його погляди на природу, на людей, на значення всіх явищ життя.

Серед народних прислів'ї в та приказок немає таких, що їх можна беззастережно віднести лише до дитячого фольклору. Багатозначність творів цього жанру, можливість застосовувати їх до різних випадків життя, наявність широких узагальнень – все дає змогу говорити про унікальний характер прислів'їв і приказок, які свою виховну функцію зберігають як відносно дорослих, так і дітей. У молодшому віці багато прис-

лів'їв діти не розуміють, адже у них немає життєвого досвіду, вони схильні до конкретного мислення, а твори цього жанру базуються на конкретних узагальненнях. Треба уважно відбирати відповіді вікові дитини зразки прислів'їв і приказок, пояснювати їх зміст, викликати до них інтерес.

Прислів'я і приказки можуть бути ефективним засобом виховання, якщо уміло з ним поводитися і доречно користуватися. В маленьких за розміром творах дуже багато виховного матеріалу. Вони вчать любити рідний край, прославляти героїзм і стійкість у боротьбі за рідну землю. Прислів'я і приказки сприяють моральному вихованню, бо підносять такі якості, як чесність, правдивість, відданість у дружбі. Особливе педагогічне значення мають ті твори, що прищеплюють любов до праці, до науки. Всі ці прислів'я і приказки сприяють як своєрідне резюме бесід на етико-моральні теми.

Про велике пізнавальне і виховне значення загадок писав К. Д. Ушинський у своєму методичному пораднику до «Рідного слова»: «Загадки я вміщав не з тією метою, щоб дитина відгадала загадку, хоч це може часто статися, бо багато загадок – прості, а для того, щоб дати розумові дитини корисну вправу: пристосувати відгадку, сказано, можливо вчителем, до загадки і дати привід до цікавої і корисної класної бесіди, яка закріпиться в розумі дитини саме тому, що мальовнича і цікава для неї загадка заляже міцно в її пам'яті, приєднуючи до себе і всі пояснення, до неї прив'язані. Одне слово, я дивився на загадки, як на мальовничий опис предмета».

Тематика загадок надзвичайно різноманітна. Вона охоплює всі види людської діяльності, матеріальної та духовної культури народу. Важливе місце займає природа. Немає, жодного явища, предмета, який не

став би об'єктом загадки. Часто зустрічаються в загадці певні координати, що полегшують її відгадування, наприклад: «У нашої бабусі сидить дід у кожусі, проти печі гріється, без води умивається», а ось такі важко відгадати, у них майже немає стику з реальним станом речей: «Лежить Самсон догори хвостом». Діти молодшого шкільного віку найбільше люблять такі загадки, в яких дається пряма характеристика предмета, перераховують його ознаки: «Уночі гуляє, а вдень спочиває, має круглі очі, бачить серед ночі».

Багато з тих загадок, що частково або повністю перейшли до дітей, перетворилися на запитання-жарти. Вони розвивають здогадливість. Вміння відчути слово у всіх його вимірах. Наприклад: «Яке слово складається з семи однакових літер?». Близькі до них головоломки, шаради, наприклад: «Дві матері, дві доньки та бабуся із внучкою. Скільки душ в сім'ї?».

У наш час широко побутують у середовищі дітей загадки як ті, що виникли в давнину, так і нові. Процесу виникнення нових загадок і їх поширенню сприяють письменники. В минулому столітті справжнім майстром загадки, одягненої в блискучу поетичну форму, був Л. Глібов. Загадки літературного походження, якщо вони художньо довершені, збуджують уяву і думку дитини, служать стимулом для власної творчості. Цікаві загадки написав для дітей Грицько Бойко.

Особливість побудови скоромовок у тому, що в них чергуються певні звуки, які ускладнюють швидку мову слів. Забавляючи і розважаючи дітей своїм потішним змістом, а часто і відсутністю будь-якого змісту, грою співчуття, вони допомагають перебороти, значні фонетичні труднощі. Подібні до звучання слова, алітерація та асонанси, що зустрічаєть-

ся у скоромовках, сприяють розвиткові в дітей відчуття краси звуків і мови в цілому. В цьому їх етична цінність.

«Всіх скоромовок не перескоромовиш, не перевискоромовиш» - говорять у народі. Треба тільки, що учитель умів цим багатством скористатися.

Наукове дослідження творчості В. М. Верховинця дає підставу стверджувати, що всі новаторські теоретичні і практичні здобутки педагога і митця мали метою формування національної культури молоді: передачу їй багатої духовної спадщини і соціально-історичного досвіду українського народу, розвиток потреби і здатності сприймати, розуміти, примножувати його надбання, виховання національної самостійності, гідності, патріотизму, рис національного характеру.

Для розуміння місця і ролі фольклору у спадщині В. М. Верховинця зупинимося на його визначенні та класифікаційних критеріях. педагог розглядав фольклор як «художнє відображення дійсності у словесно-музично-хореографічних і драматичних формах колективної народної творчості», що відображає світогляд народу та нерозривно пов'язана з його життям і побутом.

У педагогічній спадщині В. М. Верховинця широко представлений дитячий фольклор: пестушки, утішки, поспівши. Ці короткі ігрові пісеньки покликані активізувати, заохочувати до діяльності, розвивати, розважати дитину.

Важливого виховного значення Верховинець надавав народному хореографічному мистецтву, яке ґрунтується на виразності ритмічного руху і пластики людського тіла. Танець - невід'ємна складова культури українського народу. Якщо у давні часи танці виконували комунікативну функцію, то пізніше вони естетизувалися і стали явищем мистець-

ким, апелюючи вже не до розуму й пам'яті, а безпосередньо до почуттів та естетичної потреби.

Іншою галуззю фольклору, яка має безпосереднє відношення до діяльності педагога, є народне драматичне мистецтво. У драматичних жанрах основним засобом, що організовує всі художньо-зображувальні елементи, є дія. До них належать обрядове дійство, гра, народна драма.

Створюючи музично-ігровий репертуар для дітей, Верховинець звернувся до українського ігрового фольклору, який поступово відмежувався від обряду і, зберігаючи свою образно-драматургічну природу, перейшов у повсякденний побут. Крім того, виникло чимало самостійних драматичних ігор – невеличких жартівливих сценок, у яких відображені повадки тварин, природні явища, трудові процеси, побутові ситуації. У них гармонічно поєднуються слово, спів, музика і танець.

Найкращі зразки драматичного фольклору – епізоди українських обрядів, народні ігри – мають важливе педагогічне значення. Вони сприяють вихованню національної самосвідомості, гідності, патріотичних почуттів, активізації творчих здібностей, всебічному розвиткові молодших школярів.

Отже, український фольклор – ефективний засіб виховання у діяльності і спадщині В. М, Верховинця, джерело його творчих досягнень у царині національного музичного і хореографічного мистецтва. актуальність педагогічних ідей і досвіду видатного педагога, музикознавця, етнографа, композитора потребує їх широкого впровадження у сучасну практику виховання молодого покоління.

Висновки

Великі можливості для формування національної самосвідомості закладені в неписаних законах лицарської честі, що передбачають: виховання любові до батьків, до рідної мови, рівність у коханні, дружба, побратимство, готовність захищати слабших, піклування про молодших, зокрема дітей; шляхетне ставлення до дівчини, жінки, бабусі; непохитну рівність ідеям, принципам народної моралі та духовності; відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави; турботу про розвиток народних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі; прагнення роботи пожертви на будівництво храмів, навчально-виховних і культурних закладів; цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму, вміння завжди і всюди чинити благородно, виявляти інші чесноти.

Важливим у моральному вихованні є святкування дат народного календаря.

Народний календар – це система історичних дат, подій, спостережень за навколишньою дійсністю, народних свят, інших урочистостей, які відзначаються протягом року; це енциклопедія знань про життя людей, їх побут, спосіб життя, виховну мораль, природні явища.

Легко змінюючи довгі міркування та повчання, ці види народнопоетичної творчості стали ефективним засобом виховання найкращих людських рис. Цікаво, що більшість з них не втратила з століттями своєї виховної цінності. Це трапилось тому, що маленькі перлини народної творчості закріпили тільки найважливіше з досвіду минулих поколінь,

те що має стати нормою життя людини і їх поведінки, засудили найбільш характерні вади і недоліки громадського і особистого побуту.

В жанровому відношенні прислів'я і приказки дуже близькі між собою. Але якщо прислів'я обов'язково містить повчання, то в приказці найчастіше факт тільки констатується, але не оцінюється.

Список використаних ресурсів

3. Фібула М. М. Педагогіка. – К.: Академія, 2009
4. Сухомлинський В. О. Павлишська середня школа. – К.: Рад.школа, 2008
5. Стельмахович М. Т. Народна педагогіка. – К.: Рад.школа, 2008
6. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. – К.: Рад.школа, 2008
7. Кіліченко Л. М., Лещенко П. Я., Проценко І. М. Українська дитяча література. – К.: Вища школа, 2009
8. Український фольклор: Хрестоматія/Упоряд.: О. Ю. Бріцина, Г. В. Довженко, Н. С. Шумада – К.: Освіта, 2009
9. Дем'яненко Н. Педагогічні ідеї В. М. Верховинця у сучасній початковій школі//Поч.школа. – 2010 №2 – с.56-57
10. Іванус М. І. Ну що б, здавалося, слова…//Поч.школа. – 2010 №6 – с.4-5
11. Краївська М. Я. Світле свято Великдень//Позакласний час – 2010-квітень - №10 – с.36-37